

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/357028123>

SPORT I REKRECIJA KOD SLEPIH I SLABOVIDIH OSOBA

Conference Paper · November 2018

CITATIONS

0

READS

8

4 authors, including:



Admira Konicanin

State University of Novi Pazar

15 PUBLICATIONS 14 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)



Rifat Mujanovic

State University of Novi Pazar

54 PUBLICATIONS 27 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

SPORT I REKRECIJA KOD SLEPIH I SLABOVIDIH OSOBA

Admira Koničanin¹, Omer Špirtović¹, Rifat Mušanović¹, Zoran Mojsilović²

¹Državni univerzitet u Novom Pazaru, Departman za biomedicinske nauke, studijski program sport i fizičko vaspitanje (Novi Pazar, Srbija),

²Sportskicentar (Kosovska Mitrovica, Kosovo)

SAŽETAK

Pojam invaliditet odnosi se na „bilo koje ograničenje ili nedostatak (koji proizlaze iz oštećenja) sposobnosti za obavljanje neke aktivnosti na način ili u opsegu koji se smatra normalnim za ljudsko biće“ (Ciliga, 2000). Sport osoba s invaliditetom spominje se još od 19.veka, ali tek je sredinom 20.veka zaslugama jednog čoveka postao prepoznatljiv, organizovan i poznat širom sveta. Pod sportom posebnih grupa podrazumevaju se sportske aktivnosti značajnog broja pojedinaca sa zajedničkom grupnom karakteristikom. Jedna od specifičnih grupa su lica sa posebnim potrebama. Populacija osoba sa senzornim invaliditetom se definitivno smatra najsportskijom populacijom u odnosu na ostale grupe i kategorije osoba sa invaliditetom. Veoma je bitno znati kakve su posledice postojanja slabovidosti na razvoj ličnosti deteta, odnosno kako ovaj invaliditet deluje na mentalni razvoj, napredovanje u školi, socijalno i emocionalno ponašanje, prilagođavanje na rad i ispunjavanje zahteva koje škola i zajednica pred njih stavlja. Potreba za fizičkom aktivnosti kroz sport je od velikog značaja u rehabilitaciji, jer pomaže ponovnom formiranju celokupne ličnosti čiji je integritet narušen, kroz readaptaciju i resocijalizaciju.

Ključne reci: sport, slepi i slabovidni

UVOD

Prema Međunarodnoj klasifikaciji oštećenja i invaliditeta Svetske zdravstvene organizacije, pojam „oštećenje“ odnosi se na „bilo kakav gubitak ili odstupanje od normalne psihološke ili anatomske strukture ili funkcije“. Pojam invaliditet odnosi se na „bilo koje ograničenje ili nedostatak (koji proizlaze iz oštećenja) sposobnosti za obavljanje neke aktivnosti na način ili u opsegu koji se smatra normalnim za ljudsko biće“ (1).

Prema Konvenciji UN-a o osobama s invaliditetom, osobe s invaliditetom one su osobe koje imaju trajna telesna, mentalna, intelektualna oštećenja, koja u međudelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito delovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. (1).

Sport i fizička aktivnost uopšte, predstavljaju činioce koji pozitivno utiču na kvalitet života, zdravlje, mentalnu stabilnost, motivaciju i samopouzdanje kako kod osoba tipične populacije, tako i kod osoba sa invaliditetom. Sportske vežbe s obzirom na delovanje možemo podeliti na opšte i lokalne. Organizovane sportske aktivnosti za osobe sa invaliditetom se mogu podeliti na tri široke grupe: za osobe sa oštećenjem sluha, za osobe sa motoričkim poremećajima i za osobe sa teškoćama u mentalnom razvoju. Kod telesnih invalida potrebe za sportskim aktivnostima su izraženije čak i u odnosu na ostale vrste invaliditeta, jer su oni prirodom svog hendikepa umnogome onemogućeni da samostalno upražnjavaju sve ove aktivnosti dostupne osobama sa mogućnosti hoda. Organizovane sportske aktivnosti za osobe sa fizičkim, odnosno motoričkim poremećajima su se razvile iz rehabilitacionih programa.

Glavni zadatak za osobe sa invaliditetom je stvaranje povoljnih uslova za telesne vežbe i sportske i rekreativne aktivnosti sa motivacijom za kretanje. Postoje osobe sa invaliditetom koje postižu vrhunske sportske rezultate. Međutim, osobe sa invaliditetom koje se bave sportom kao glavni cilj ne bi trebalo da uzimaju postavljanje vrhunskih rezultata već permanentnu fizičku aktivnost kao deo sportske aktivnosti a u cilju poboljšanja kvaliteta života i održavanja dobrog zdravstvenog stanja.

SPORT I OSOBE SA INVALIDITETOM

Bez obzira o kojem se području sporta radi (takmičarski, školski, rekreacija) nivo angažovanja i obuhvatnosti, kako pojedinaca, tako i organizacionih subjekata, prevazilazi nekadašnja shvatanja o sportu kao „razbibrigi ili „zabavi u slobodno vrijemesport“) je terminološka odrednica za takmičarski (vrhunski) sport osoba sa invaliditetom, bez obzira na fizički nedostatak izuzevši gluvoću (DePauw K., Gavron S. - "Disability sport"). U prilog ovom pojmu ide pojašnjenje termina *invaliditet* (disability), pod kojim se zajednički izražava velik broj različitih funkcionalnih ograničenja koja se pojavljuju u svakoj populaciji, svake zemlje u svijetu. (2).

Nesumnjivo je da je cilj sporta za osobe sa invaliditetom zasnovan na istom principu kao i sport za osobe bez invaliditeta. Ipak treba dodati, da sport u ovom slučaju ima ogromnu terapijsku vrijednost koja je kod stanja smanjene fizičke funkcionalnosti neophodna tokom celog života (3).

Sportske aktivnosti slepih se po cilju ne razlikuju bitno od onih kod zdravih lica. Pored poboljšanja fizičkih i psihičkih mogućnosti, sport je za slepe značajan jer nedostatak vida uslovljava i kompleks, koji se najbolje suzbija izjednačavanjem sa ljudima koji vide. Bavljenje slepih osoba sportom ne znači samo postizanje visokih sportskih rezultata, već u prvom redu borbu protiv kompleksa niže vrednosti. Posledice oštećenja vida kod slabovidnih, između ostalog, zavisi i od: perioda nastanka oštećenja, vrste oštećenja, stavova uže i šire okoline i problema primitivnih sredina.

Discipline kojima mogu da se bave slepi u prvom planu računaju sa senzornim organima sluha i dodira. Osim saha, gde nema razlike u odnosu na ostalu populaciju i koji je posebno značajan kod profesija čija priroda ne obavezuje na umno intelektualnu i fizičku dinamiku, uspešno se bave parternom gimnastikom, balansranjem na gredi, penjanjem uz konopac, biciklizmom i veslanjem sa partnerom koji vidi. plivanjem, nekim zimskim disciplinama, dzudoom i rvanjem, atletikom. Od atletskih disciplina u obzir dolaze skoro sve discipline, a izuzete su jedino skok motkom, trčanje preko prepona, bacanje kladiva, 3000 metara stipl -cez i destetoboj. Od sportskih igara vrlo su popularni golbal i fudbal sa 5 igrača, a u novije vreme i neka vrste odbojke te košarka sa ozvučenim košem. Planinarenje je takode vrlo interesantno za ovu populaciju ljudi, a Erih Vajhenmejer je prvi slepi čovek koji se 2001. godine popeo na Mont Everest (Hie, 2009). Svaka fizička aktivnost osoba s oštećenjem vida pridonijet će osamostaljivanju osobe, razvoju samopouzdanja, uticati će na poboljšanje posture (pravilno držanje tijela), razvoj ravnoteže, propriocepcije te razvoj svesti o vlastitom telu .

Specifični učinci sporta za osobe s oštećenjem vida, a koji su značajni u obavljanju svakodnevnih aktivnosti su:

- psihološki – pozitivno pridonosi samopercepciji, spoznaja o mogućnosti
- samostalnog kretanja povećava samopouzdanje i samopoštovanje,
- fizički – mobilitet pozitivno djeluje na razvoj motoričkih vještina, kao što su
- hodanje, trčanje,
- socijalno – stvaranje okruženja koje pridonosi većem uključivanju osoba u
- svakodnevni život (4).

RAZVOJ SPORTA OSOBA SA INVALIDITETOM KOD NAS

Period Prvog svetskog rata i nakon njega karakterisao je nagli napredak medicine, gde su se sport i telesne vežbe primenjivale više od drugih oblika fizikalnog lečenja. U SAD-u, Velikoj Britaniji, Nemačkoj i Francuskoj uvode se sportske aktivnosti u cilju poboljšanja pokretljivosti udova posle ranjavanja. Međutim, rezultati nisu bili zadovoljavajući po mišljenju tadašnjih savremenika zbog nedostatka odgovarajućeg stručnog kadra, pogrešnog grupisanja invalida, slabe lekarske kontrole i dr.(8). Kod osoba sa invaliditetom potreba za fizičkom aktivnosti kroz sport je od presudnog značaja u rehabilitaciji i nakon nje. Ona pomaže ponovnom formiranju celokupne ličnosti invalida čiji je integritet narušen, kroz readaptaciju i resocijalizaciju. Bavljenje sportom doprinosi osećanju zadovoljstva i nizu pozitivnih promena u raspoloženju i emocionalnom stanju, olakšava snalaženje u mnogim psihološkim i drugim konfliktnim situacijama kako u porodici, tako i na radnom mestu. Pored potvrđivanja sopstvenih moći, fizičkog stanja, angažovanjem preostalih sposobnosti, sport doprinosi i poboljšanju i uspostavljanju normalnih međuljudskih odnosa, boljem prilagođavanju na invaliditet, olakšavajući integrisanje novonastale telesne šeme u predstavu o telu(5).

Za osobe sa invaliditetom sportsko-rekreativne aktivnosti znače znatno više od same razonode. Te aktivnosti su od dalekosežnog značaja za psihofizičko prilagođavanje, za pobedu nad sopstvenim osećajem nesposobnosti, za socijalnu reintegraciju, za osećanje snage i sposobnosti za život uz saznanje da invalidnost ne znači i nesposobnost(6).

KLASIFIKACIJA

Osnovu za takmičenje svakog sportiste invalida čini funkcionalna klasifikacija. U cilju ravnopravnog takmičenja, sportisti su razvrstani u odgovarajućim kategorijama na osnovu lokomotornih sposobnosti. Sportisti su podeljeni u tri kategorije:

B1: od potpunog slepila do mogućnosti opažanja svetla (bez prepoznavanja kontura),

B2: od prepoznavanja kontura do oštine vida 2/60 i vidnog polja širine do 5°,

B3: od oštine vida 2/60 do 6/60 i vidnog polja od 5° do 20°.

Klasifikacija po grupama:

- F11-F12, T11-T13 =slepi i slabovidni,
- F20, T20=intelektualno oštećenje,
- F32-F38 (32-34)= vezani za invalidska kolica,)
- F40-F46, T42,T44,T46=takmičari sa različitim amputacijama,druge funkcionalne pogodenosti, osobe patuljastog rasta.

PARAOLIMPIJSKE IGRE (PARALYMPIC GAMES)

Paraolimpijske igre svake četvrte godine okupljaju vrhunske sportiste iz celog sveta. One se odigravaju odmah nakon letnjih i zimskih Olimpijskih igara, u istom gradu domaćinu Olimpijskih igara. Pravo da na njima učestvuju ostvaruju osobe sa invaliditetom (cerebralna paraliza, amputacije, paraplegije, kvadriplegije) i osobe sa poremećajem vida (totalno slepe i slabovide osobe). Danas postoje i Olimpijske igre za gluve i nagluve osobe koje se održavaju u godini nakon Olimpijskih i Paraolimpijskih igara i Specijalna olimpijada za osobe sa mentalnim poteškoćama koja se organizuje u godini pre Olimpijskih i Paraolimpijskih igara(7).

STONI TENIS ZA SLEPE I SLABOVIDE - SHOWDOWN

Igra je vrlo aktivna i brza, bazira se na jakum udracima i ne dozvoljava greške.Igrač koji prvi postigne 11 poena sa razlikom od dva i više poena je pobednik seta.(8)

GOLBAL

Golbal se smatra ličnom kartom slepih sportista, upravo zbog svoje jedinstvenosti I utiska koji ostavlja kod posmatrača.(8)

ATLETIKA

Atletika kao sportska grana za osobe sa invaliditetom ima relativno skoriji početak. Prvo takmičenje invalida u atletici organiyovano je 1952 godine u Stockmandevilskoj bolnici u Engleskoj. (8)

STRELJAŠTVO

Streljaštvo je sportska grana koja je među invalidima vrlo omiljena i popularna, poseno kao rekreativna aktivnost.(8)

KUGLANJE OSOBA SA INVALIDITETOM

Kuglanje na devet čunjeva je sportska disciplina Veoma zastupljena među slepim i slabovidim.(8)

TANDEM BICIKLIZAM

Tandem bicikl je nastao kao rekreativna verzija biciklizma i u početku je nazvan biciklom zaljubljenih pošto su ga rado vozili mladi parovi. Slep su veoma brzo shvatili da je ovo jedini način da mogu voziti bicikl, a kasnije i da se veoma ozbiljno bave sportom.(9) .

PLIVANJE

Plivanje je paraolimpijski sport od prvih paraolimpijskih igara koje su održane 1960. god. u Rimu. Discipline su kraul, leđno, prsno, leptir i mešovito, kao i štafete. Plivanje je, pored atletike, jedan od najmasovnijih paraolimpijskih sportova.(9)

DŽUDO

Džudo je borički sport baziran na tehnikama bacanja i u kome su udarci zabranjeni. Džudo je u paraolimpijskom programu sport za slepe i slabovide osobe. Svi takmičari su razvrstani u kategorije isključivo prema težini, bez obzira na stepen oštećenja vida.(9)

SKIJANJE

Discipline u nordijskom skijanju su kros kantri i biatlon, a klase su: skijanje u sedećem i stojećem položaju i nordijsko skijanje za slepe i slabovide osobe. Slepe i slabovide osobe skijaju sa vodičima koji, u slučaju osvajanja jednog od prva tri mesta, takođe dobijaju medalje.(9)

ZAKLJUČAK

Kroz sport u procesu rehabilitacije, osoba sa invaliditetom utvrđuje preostale motoričke sposobnosti, uči elemente određenih sportova, usmerava se na određenu sportsku aktivnost, uči osnove transfera na sportskim terenima i na koji način se u lokalnoj sredini može uključiti u sportsko udruženje. Pored pozitivnog dejstva na psihi i fizičku sposobnost/nezavisnost osoba sa invaliditetom, sport predstavlja i faktor socijalne integracije i mogućnost ekonomske i profesionalne satisfakcije. Zbog navedenih razloga potrebno je na svim nivoima podsticati uključivanje što većeg broja osoba sa invaliditetom u sportska dešavanja i učestvovati u organizaciji i realizaciji istih.

Fenomen sporta obuhvata celokupnu populaciju, a pozitivno je što pored brisanja verskih, rasnih, i drugih razlika, omogućava sportske susrete na vrhunskom nivou i osobama sa posebnim potrebama. Paraolimpijske pored svog imena, logoa, mota i simbola, imaju i ono više – sopstveni imidž. Treba istaći da se i Letnje i Zimske. Rezultati sportista paraolimpijaca potvrđuju sveobuhvatnost i ozbiljnost njihovih priprema i svemu daju suštinsku vrednost.

SPORT AND RECREATION IN THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED

SUMMARY

The term "disability" refers to "any restriction or disadvantage (resulting from the damage) the ability to perform an activity in the manner or in the range considered normal for human will be "(Ciliga, 2000). Sport of persons with disabilities is mentioned since the 19th century, but it is only in the middle 20th century to the merit of one man has become recognizable, organized and famous all over the world. By the Sport for specific groups we treat sports' activities of a significant number of individuals with a common group characteristic. One of the specific groups is persons with special needs. The population of persons with sensory disabilities is definitely considered the most sports population in relation to other groups and category of people with disabilities. It is very important to know what the consequences of the lack of visibility for the development of the personality of the child, that is, how this handicap affects mental development, school progress, social and emotional behavior, the preparation of work and the fulfillment of the demands that the school and community put before them. The need for physical activity through sports is of great importance in rehabilitation, as it helps to reintroduce the entire personality whose integrity is violated through readaptation and resocialization.

Key words: sport, blind and weak -eyes

LITERATURA

1. Ciliga, D. (2000). Povezanost motoričkih sposobnosti s ocjenom funkcionalne
2. klasifikacije u košarci u invalidskim kolicima, *Hrvatsko športsko medicinski*
3. *vjesnik*, 15(1-2).
4. Vukajlović, D. (2014): Upravljanje promjenama u sistemu sporta osoba sa invaliditetom u gradu Banja Luka. Nepublikovana doktorska disertacija. Banja Luka: Panevropski univerzitet „APEIRON“.
5. Romanov, R. (2009): *Morfo-funkcionalni efekti trenajnog procesa kod stonotenisera sa invaliditetom*, Magistarska teza, Novi Sad: ACIMSI.
6. Petrinović Zekan, L., Ciliga, D. (2008). Sportske aktivnosti za osobe s
7. oštećenjem vida. U: M. Andrijašević (ur.), *Zbornik radova Međunarodnome*
8. *znanstveno-stručne konferencije „Kineziološka rekreacija i kvaliteta života“*,
9. Zagreb, 2005. (351-362). Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
10. Stevanović M, Nedić M, Sport i rekreacija u rehabilitaciji invalida. Savez za sport i rekreaciju invalida Jugoslavije. Beograd, 1969.

11. Jankes G, Uloga sporta i rekreacije u procesu resocijalizacije invalida. Prvi Jugoslovenski simpozijum „Sport i rekreacija u psihofizičkoj rehabilitaciji invalida“ – Savez za sport i rekreaciju invalida Jugoslavije. Beograd, Zbornik radova, 1971; 11–25.
12. Eminović F, Čanović D, Nikić R, Fizička kultura 1 – Fizičko vaspitanje dece ometene u razvoju, naučna monografija. Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. Beograd, 2011.
13. Đurašković, R., Živković, D. (2008). Sport osoba sa posebnim potrebama – sport invalida.(150, 155, 169, 169, 177).
14. <http://www.sportskainkluzija.com/srp215/tdoc/Sport-osoba-sa-invaliditetom.html>

Corresponding author:

Assist. Prof. Admir Koničanin, PhD

e-mail:admirak@hotmail.com

Phone: +38162220072